

Posudek na diplomovou práci s názvem „Porod jako cesta“

Dne 3/9/2014, Praha/ Melbourne.

Autorka posuzované práce:

Bc. Petra Sofie Haken

Katedra genderových studií, FHS UK v Praze.

Posudek vypracovala:

Emu Hreřanová, Ph.D.

Katedra sociologie, FF Zápodočeské univerzity v Plzni

Předkládaná rozsáhlá diplomová práce se zabývá zkušenostmi žen, které rodily doma. Staví na provedeném kvalitativním výzkumu, konkrétně deseti polostrukturovaných rozhovorech s ženami s touto zkušeností. Studie, která svým rozsahem přesahuje mnohé disertační práce (má 154 stran textu!), představuje zajímavá zjištění a vřled do zkušenosti porodu v domácím prostředí a nabízí hloubkový vřled do problematiky. Zejména se pak soustředí na otázku, co tvoří a jak je konstituováno jejich porodní vědění a jak jsou udržovány mocenské vztahy rámuující jejich porodní zkušenosti. První část práce tvoří sama o sobě rozsáhlá teoretická část, která představuje hlavní teoretické přístupy a analytické koncepty, s nimiž autorka při analýze dále pracuje, zejména pak konceptem zkušenosti.

Práci celkově hodnotím jako zdařilou, především provedené kvalitativní řetření, které splňuje standardy vědecké práce, nabízí opravdu empiricky hodnotná zjiřtění a velmi kvalitní a poměrně sofistikovanou analýzu výpovědí komunikačních partnerek. (Jako obzvlářtě přínosnou hodnotím například sekci 3.7.3. či 3.7.4.) Přesto ve mně práce zanechává dojem jistě nedotaženosti, a to jak na jazykové úrovni, tak především z hlediska obsahového, a domnívám se, že by ji obecně prospěla minimálně ještě jedna editace. Nedostatky práce spaturuji v několika následujících aspektech.

Za slabou povařuji zejména teoretickou kapitulu č. 2. Ta je celkově nesourodá, rozřtřistěná a spíše ji tvoří soubor různých úryvků a myřlenek, jeřž však nejsou systematicky propojeny. Chybí řirší teoretické představení problematiky. Tuto sekci by bylo zapotřebí konzistentněji propojit a zvážit, zda například sekce představující historii biomedicínského porodu a různá paradigmata porodní pēče by nebylo vhodněřší řadit do samostatné sekce poskytující vřled do kontextu, jeřž rámuje téma porodů doma. Vřbec nejslabší částí práce, jeřž se pohybuje na hranici přijatelnosti, je právě kapitola o historii porodů. Ta je vlastně pouze převyprávěním jedné studie od Tinkové. Stačilo by studii Tinkové jen stručně zrekapitulovat a tematiku historie moderního porodnictví diskutovat i v kontextu jiných relevantních studií. Ty v textu chybí (například studie Wertzových ři Leavitt, které jsou dostupné v knihovně Gender Studies). Domnívám se, že by bylo případněřší historický popis Tinkové, zakotvený ve foucaultovské perspektivě, srovnat například s radikálně jiným pojetím historie moderního porodnictví u porodníka-historika Antonína Doleřžala, či popřípadě vyzdvihnout specifika střeoevropského kontextu ve srovnání s jinými západoevropskými zeměmi s odkazem na další relevantní studie.

Co se třeče teoretické kapitoly, překvapilo mě, že v ní chybí koncept „autoritativního vědění“ (Jordan 1993, Davis-Floyd, Sargent 1997), přestože výzkumné otázky s ním explicitně pracují. Je to o to zvlářtněřší, že průkopnickou studii od Brigitte Jordan, která koncept představuje ve vřtahu k porodnímu vědění, autorka v textu cituje na str. 15! Mám takové podezřření, že se zde ale jedná o nepřiznanou sekundární citaci z mé knihy. (Ostatně nejen zde, např. reference v poslední větě práce na str. 30 jsou identické s referencemi k dané problematice v mé knize na str. 125, aniřž by zde však bylo uvedeno „in“ či „cit dle Hreřanová 2008: 125“). K průhledněřšímu odkazování nepřispívá ani to, že autorka uvádí přesné strany v původních zdrojích jen výjimečně.

Některé podkapitoly teoretické části by bylo také lepřší provázat s empirickými daty, například sekce o zkušenosti. Ostatně i některé sekce v empirické části působí značně fragmentovaně.

Dalším obecným nedostatkem v práci jsou poměrně častá opakování těch samých myšlenek a to na různých místech, což prozrazuje nedostatečně propracovanou strukturaci práce. Lepším uspořádáním tématických okruhů by se tato slabina odstranila a navíc by došlo i ke zkrácení rozvlékle působícího textu. (Za všechny uvádím jeden příklad - myšlenka A. Rich, že porod je politickým tématem, je zmíněna na str. 72, 98). Podobně autorka ještě na str. 18 teoretické kapitoly musí dovysvětlovat, co je jejím cílem, to by však mělo být patrné již z úvodu. Toto opět naznačuje nedotaženou strukturu práce.

V textu jsou také často zmíněny poznámky, že určité téma bude ještě rozebráno v dalších kapitolách. Ty však v konečném důsledku přehlednějšímu čtení práce nepřispívají a pouze jej zbytečně prodlužují. Přehlednost analýzy by měla plynout především ze strukturace textu (nikoliv z opakujícího se vysvětlování souvislostí), standardně postačuje, pokud je strukturace textu představena na konci úvodu.

Metodologická kapitola je dle mě relativně dobře napsaná. Dovolím si k ní jen dvě drobné poznámky. K autorčině diskuzi „hypotéz“ lze dodat, že v kvalitativním výzkumu se standardně upřednostňuje spíše termín „předpoklady“, neboť „hypotéza“ jakožto *terminus technicus* má jasně stanovený význam, který jej zařazuje ke kvantitativní výzkumné metodologii. Podobně je nepatřičné hovořit v kontextu kvalitativního výzkumu o výběru vzorku jako o „náhodném“. Co se týče velikosti vzorku, zajímalo by mě, o jakou logiku se výběr velikosti vzorku opírá? Doporučuji upřesnit při obhajobě. Vysoce hodnotím také reflexi autorčiny pozice ve výzkumu. Na str. 56- 57 hovoří o potenciálních limitech výzkumu, které mohly spočívat v tom, že autorka sdílela s komunikačními partnerkami stejnou zkušenost rození doma. Domnívám se, že tento fakt může být také konstruován jako výhoda, pokud je vhodně uchopen, neboť výzkumnice i zkoumaná mohou sdílet i podobné pojmy a porozumění. Avšak je zde riziko známé jako „going native“ a mě by zajímalo, jakým způsobem se mu autorka snažila vyhnout. Doporučuji proto tuto otázku také osvětlit při obhajobě.

S ohledem na rozsah práce je dvou a půl stránkový závěr možná příliš krátký. Obecně si myslím, že by bylo lepší do něj zařadit shrnutí analýzy rozhovorů, které je umístěno do analytické kapitoly tři.

Na str. 134 je uvedena chybná informace, že „kompetence porodních asistentek vést samostatně fyziologický porod se ve zdravotnickém zařízení ustanovila teprve nedávno“. V moravských porodnicích o takovou kompetenci porodní asistentky nikdy nepřišly, ostatně takovou rozmanitost „vedení porodu“ mapuje i dotazník ÚZIS, který obsahuje kolonku „kdo vedl porod“. Ráda bych také upřesnila zavádějící tvrzení na str. 37, že přístup Davis-Floyd ke studiu porodů v porodnici je podobný přístupu pracující s konceptem organizační kultury. Davis-Floyd vychází ze symbolické interpretativní antropologie a Van Gennepa, přičemž pracuje se symbolickou rovinou přechodových rituálů v moderní společnosti, to je myšlenkově a teoreticky odlišný přístup než ten, který se soustředí na organizační kultury porodnic.

Mám též několik postřehů k některým autorčiným zjištěním. Přejde mi velmi překvapivé, že ženy (Zita a Marie) čekaly, že porodní asistentky zaujmou autoritativní roli (viz str. 74), a v tomto kontextu se mi jako obzvláště zajímavé jeví otázka, proč se vůbec pro porod doma rozhodly? Práce nese název „Porod jako cesta“, ale text naznačuje spíše jen okrajově, jaká životní cesta ženy k porodům doma vedla (práce spíše poskytuje hloubkový vhled do jejich zkušenosti). Mohla by autorka proto takové „cesty“ k porodům doma při obhajobě zrekapitulovat?

Při celkovém hodnocení je nutné zvážit i formální úpravu práce, ta bohužel spíše kazí pozitivní dojem z textu. Nedostatky spočívají v častých překlepech a pravopisných chybách (zejména interpunkci, psaní velkých písmen, ale i i/y, např. „hovoří-ly“ na str. 98). Názvy podkapitol jsou neucelené, což s ohledem na rozsah textu způsobuje, že se stávají nesrozumitelnými. Reference v závěrečném seznamu literatury jsou nesourodé.

Přestože jsem ve svém posudku upozornila na mnohé nedostatky této práce, což ovšem doufám, že autorce spíše pomůže při případném přepracování textu do podoby nějaké publikace, ráda bych na závěr vyzdvihla, že práce přináší mnohé obohacující poznatky. Za obzvláště zajímavé mi přijde například pohled žen na porodnice v kontextu jejich rozhodnutí rodit doma, zejména tedy to, že porodnicím jakožto institucím důvěřují v případě porodních komplikací, což kontrastuje s jejich celkovou nedůvěrou v systém a porodnice v případě, že o nich uvažují jako o jedné z možností při fyziologickém porodu. Podobně zajímavou vidím sekci o důvěře či kapitolu o chování porodní asistentky.

Po zvážení přínosů a slabin doporučuji práci hodnotit známkou **velmi dobře**.